**โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาตามแนวพระราชดำริ**
**สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จังหวัดน่าน**
**ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๗๐**

**๑. หน่วยงานรับผิดชอบ**

**๑.๑ หน่วยงานหลัก** ศูนย์ภูฟ้าพัฒนา ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน

**๑.๒ หน่วยงานบูรณาการ**

๑.๒.๑ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.)

๑.๒.๒ หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

**๒. ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์/นโยบาย**

**๒.๑ ยุทธศาสตร์ชาติ**: ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

**๒.๒ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ**

๒.๒.๑ ประเด็นแผนแม่บท: ประเด็นพลังทางสังคม

๒.๒.๒ ประเด็นแผนย่อย: การเสริมสร้างทุนทางสังคม

๒.๒.๓ เป้าหมายของแผนย่อย: ภาคีการพัฒนามีบทบาทในการพัฒนาสังคมมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

**๒.๓ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๓**

๒.๓.๑ หมุดหมายที่ ๑ ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง

๒.๓.๒ เป้าหมาย: มูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปสูงขึ้น

**๒.๔ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)**

๒.๔.๑ เป้าหมายที่ ๑๖ ความสงบสุข ยุติธรรม และสถาบันเข้มแข็ง

๒.๔.๒ เป้าหมายย่อย ๑๖.๗ สร้างหลักประกันว่าจะมีกระบวนการตัดสินใจที่มีความรับผิดชอบ ครอบคลุม มีส่วนร่วม และมีความเป็นตัวแทนที่ดีในทุกระดับการตัดสินใจ

**๒.๕ นโยบายรัฐบาล**

๒.๕.๑ ข้อ ๑ นโยบายพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

- ข้อ ๑.๒ สืบสานต่อยอดโครงการพระราชดำริและโครงการตามแนวพระราชดำริ
- การส่งเสริมการดำเนินงานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

**๒.๖ นโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์**

๒.๖.๑ ข้อ ๓ พัฒนาศักยภาพเกษตรกร

- ยกระดับทักษะผ่านหลักสูตร Reskill และ Upskill
- สร้างองค์ความรู้ ทักษะสมัยใหม่/สนับสนุนการประกอบอาชีพด้านการเกษตร

**๒.๗ ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี ๒๕๗๐**

- ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๗๐ ข้อ ๔ ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ประเด็นยุทธศาสตร์ตามแผนย่อยของแผนแม่บท ข้อ ๔.๑.๑ พลังทางสังคม ข้อ ๔.๑.๑.๔ การดำเนินภารกิจตามแผนแม่บทพลังทางสังคม

/๓. หลักการ...

**๓. หลักการและเหตุผล**

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำริและพระราชกระแสรับสั่งเกี่ยวกับโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ โดยทรงเลือกพื้นที่อำเภอบ่อเกลือ และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน เป็นพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินโครงการ ด้วยทรงตระหนักถึงสภาพป่าที่เสื่อมโทรม และถูกทำลายอย่างรวดเร็ว และยังเป็นพื้นที่ต้นน้ำน่าน ประกอบกับสภาพภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อนทำให้ราษฎรขาดโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น ในการพัฒนาช่วยเหลือราษฎรให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงทรงเลือกเด็กเป็นกลุ่มเป้าหมายแรกของการพัฒนา ด้วยทรงเห็นว่า เด็กเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากสภาพปัญหาต่าง ๆ มากที่สุด และประการสำคัญคือ เด็กจะเติบโตเป็นผู้ดูแลพัฒนาท้องถิ่นของตนเองและประเทศชาติต่อไป หลังจากนั้น จึงทรงขยายงานพัฒนาเข้าสู่ชุมชนเพื่อช่วยเหลือราษฎร แก้ไขปัญหาความขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต โดยการบูรณาการพัฒนาหลาย ๆ ด้าน ตามสภาพปัญหาของพื้นที่ ทั้งด้านการเกษตร โภชนาการ สุขภาพ การส่งเสริมอาชีพ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ภายหลังจากที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรและทอดพระเนตรบ่อเกลือสินเธาว์ ณ บ้านบ่อหลวง อำเภอบ่อเกลือ เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๘ จึงมีพระราชดำริให้สำนักงานโครงการส่วนพระองค์ฯ ดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก และเยาวชนในโรงเรียนประถมศึกษาก่อนเป็นอันดับแรก แล้วขยายไปยังศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" และทรงขยายงานพัฒนาด้านอื่น ๆ เพื่อช่วยเหลือครอบครัวของเด็ก

เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภูฟ้า ในเวลาต่อมา งานโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในพื้นที่ทั้งสองอำเภอถูกเรียกรวมกันว่า "โครงการภูฟ้าพัฒนาตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี"

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ได้ร่วมสนองพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เนื่องจากจังหวัดน่านได้ขอรับการสนับสนุนจาก ส.ป.ก. ให้ดำเนินงาน ๓ กิจกรรมสำคัญ ได้แก่ (๑) การสำรวจขอบเขตของพื้นที่โครงการ (๒) การสำรวจรังวัดแปลงที่ดินรายแปลง เพื่อจำแนกสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินรายแปลงให้เกษตรกรผู้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินของศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ และ (๓) การสำรวจฐานข้อมูลรายบุคคลในการทำประโยชน์ที่ดินของเกษตรกร เพื่อวางแผนและพัฒนาร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และเพื่อสนองพระราชปณิธานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ส.ป.ก. จึงจัดทำโครงการปฏิรูปการจัดการที่ดินรายแปลง ภายใต้โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ ซึ่งต่อมา วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๑ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเสด็จทอดพระเนตรการดำเนินงานโครงการปฏิรูปการจัดการที่ดินรายแปลง ของเกษตรกรจำนวน ๓ ราย ที่ ส.ป.ก. ได้ดำเนินงานโดยมุ่งเน้นการขยายผลสู่เกษตรกรในพื้นที่โครงการ โดยใช้ศูนย์เรียนรู้ที่ทรงเสด็จทอดพระเนตรเป็นต้นแบบในรูปแบบเครือข่ายเกษตรกร

นับตั้งแต่เริ่มโครงการในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ส.ป.ก. ได้ดำเนินการสำรวจรังวัดจัดที่ดินรายแปลง ให้แก่เกษตรกร จำนวน ๑๒๗ ราย เนื้อที่ ๑,๒๐๐ ไร่ ทำให้เกิดความชัดเจนในเรื่องขอบเขตการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรแต่ละราย และการดำเนินงานโครงการปฏิรูปการจัดการที่ดินรายแปลง โดยร่วมบูรณาการกับหน่วยงานต่าง ๆ จนเป็นผลสำเร็จ

/เพื่อร่วม...

เพื่อร่วมสนองพระราชปณิธานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรบนพื้นที่สูง ประกอบกับแผนแม่บทโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ได้กำหนดกรอบระยะเวลาพื้นที่เป้าหมายและจุดเน้นแบ่งเป็น ๓ ระยะ ได้แก่ ระยะที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๖๗) เน้นการปรับปรุงบำรุงรักษาแหล่งเรียนรู้ จุดสาธิตระบบโครงสร้างพื้นฐาน การถ่ายทอดองค์ความรู้ เพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๘ - ๒๕๖๙) เน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ขยายผล และพื้นที่ที่มีพระราชดำริดำเนินการเพิ่มเติม พร้อมทั้งขยายผลไปในพื้นที่ต่อยอดความสำเร็จ ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๗๐) ขยายผลองค์ความรู้ไปสู่เกษตรกรพื้นที่อื่นโดยรอบศูนย์ เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของราษฎรในโครงการและพื้นที่ขยายผล โดยเพิ่มช่องทางการตลาด เพื่อให้โครงการเป็นศูนย์ต้นแบบการพัฒนาและถ่ายทอดความรู้อย่างครบวงจรแบบเบ็ดเสร็จในลักษณะเดียวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ส.ป.ก. จึงจัดทำโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จังหวัดน่าน ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๗๐ ตามแผนแม่บทโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ ระยะที่ ๒ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ขยายผล และพื้นที่ที่มีพระราชดำริดำเนินการเพิ่มเติม พร้อมทั้งขยายผลไปในพื้นที่ต่อยอดความสำเร็จ และระยะที่ ๓ ที่มุ่งขยายผลองค์ความรู้ไปสู่เกษตรกรพื้นที่อื่นโดยรอบศูนย์ เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของราษฎรในโครงการ และพื้นที่ขยายผล โดย ส.ป.ก. จะนำแนวพระราชดำริการพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรบนพื้นที่สูง ตัวอย่างความสำเร็จในพื้นที่ทรงงาน และเกษตรกรตัวอย่างจากโครงการปฏิรูปการจัดการที่ดินรายแปลงหรือโครงการต่าง ๆ ภายใต้โครงภูฟ้าพัฒนาฯ ไปขยายผลในเขตปฏิรูปที่ดินอำเภอบ่อเกลือ และอำเภอสันติสุข โดยเกษตรกรเป้าหมายจะได้รับการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพที่ตรงกับความต้องการ เหมาะสมกับศักยภาพและทรัพยากรในพื้นที่ ส.ป.ก. จะสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมในรูปแบบกลุ่ม วางแผนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับสินค้าเกษตรไปสู่การสร้างผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องการตลาด โดยเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ

**๔. วัตถุประสงค์**

๔.๑ เพื่อการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกรบนพื้นที่สูง สามารถนำไปปรับใช้และก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น

๔.๒ เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้

๔.๓ เพื่อขยายผลความสำเร็จของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ สู่เขตปฏิรูปที่ดิน

**๕. กลุ่มเป้าหมายการดำเนินการ**

เกษตรกร จำนวน ๓๐ ราย

**๖. พื้นที่ดำเนินการ**

เขตปฏิรูปที่ดินอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน

**๗. วิธีดำเนินการ/กิจกรรม**

๗.๑ จัดทำแผนปฏิบัติการ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม กับศูนย์ภูฟ้าพัฒนา และคณะอนุกรรมการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน

๗.๒ ประสาน สำรวจข้อมูลพื้นที่ เกษตรกรเป้าหมาย/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงโครงการ

๗.๓ คัดเลือกเกษตรกรเพื่อเข้ารับการส่งเสริมองค์ความรู้ จำนวน ๓๐ ราย

๗.๔ ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ/ศึกษาดูงาน เกษตรกรเป้าหมาย จำนวน ๓๐ ราย

/๗.๕ สนับสนุน...

๗.๕ สนับสนุนปัจจัยการผลิต เกษตรกรเป้าหมาย จำนวน ๓๐ ราย

๗.๖ คัดเลือกเกษตรกรที่พร้อมในการพัฒนาให้เป็นตัวอย่าง และให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิต จำนวน ๑ ราย

๗.๗ การรายงานความก้าวหน้า ผลการดำเนินงาน และผลการใช้จ่ายงบประมาณประจำเดือน ในระบบ ALRO Tracking และรูปแบบอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่อง และจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานประจำปี

๗.๘ การติดตามประเมินผลเกษตรกรตามแบบสัมภาษณ์เกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรม และเกษตรกรตัวอย่าง

๗.๙ การสร้างภาพลักษณ์ผลการพัฒนาตามแนวทางพระราชดำริ การจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการดำเนินงานโครงการ และการจัดนิทรรศการที่เกี่ยวเนื่องกับโครงการฯ

๗.๑๐ การพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.จังหวัด/ส่วนกลาง

**๘. ตัวชี้วัด**

๘.๑ เชิงปริมาณ : เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินได้รับการส่งเสริมตามแนวทางพระราชดำริ จำนวน ๓๐ ราย

๘.๒ เชิงคุณภาพ : เกษตรกรเป้าหมายที่น้อมนำแนวพระราชดำริไปปฏิบัติและได้ผลจริงไม่น้อยกว่าร้อยละ ๗๕

๘.๓ ผลสัมฤทธิ์ : เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐

**๙. งบประมาณ**

รวมทั้งสิ้น ๗๐๙,๐๐๐ บาท (เจ็ดแสนเก้าพันบาทถ้วน) ประกอบด้วย

๙.๑ พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๗๐ จำนวน ๖๔๔,๐๐๐ บาท (หกแสนสี่หมื่นสี่พันบาทถ้วน)

๙.๒ เงินนอกงบประมาณ (เงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม) จำนวน ๖๕,๐๐๐ บาท (หกหมื่นห้าพันบาทถ้วน)

**๑๐. ระยะเวลาดำเนินโครงการ**

๑ ตุลาคม ๒๕๖๙ - ๓๐ กันยายน ๒๕๗๐

**๑๑. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ**

๑๑.๑ เกษตรกรมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต และมีอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกรบนพื้นที่สูง

๑๑.๒ เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

๑๑.๓ ขยายผลความสำเร็จของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ สู่เขตปฏิรูปที่ดิน ทำให้เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินได้รับการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพที่ตรงกับความต้องการ เหมาะสมกับศักยภาพและทรัพยากรในพื้นที่